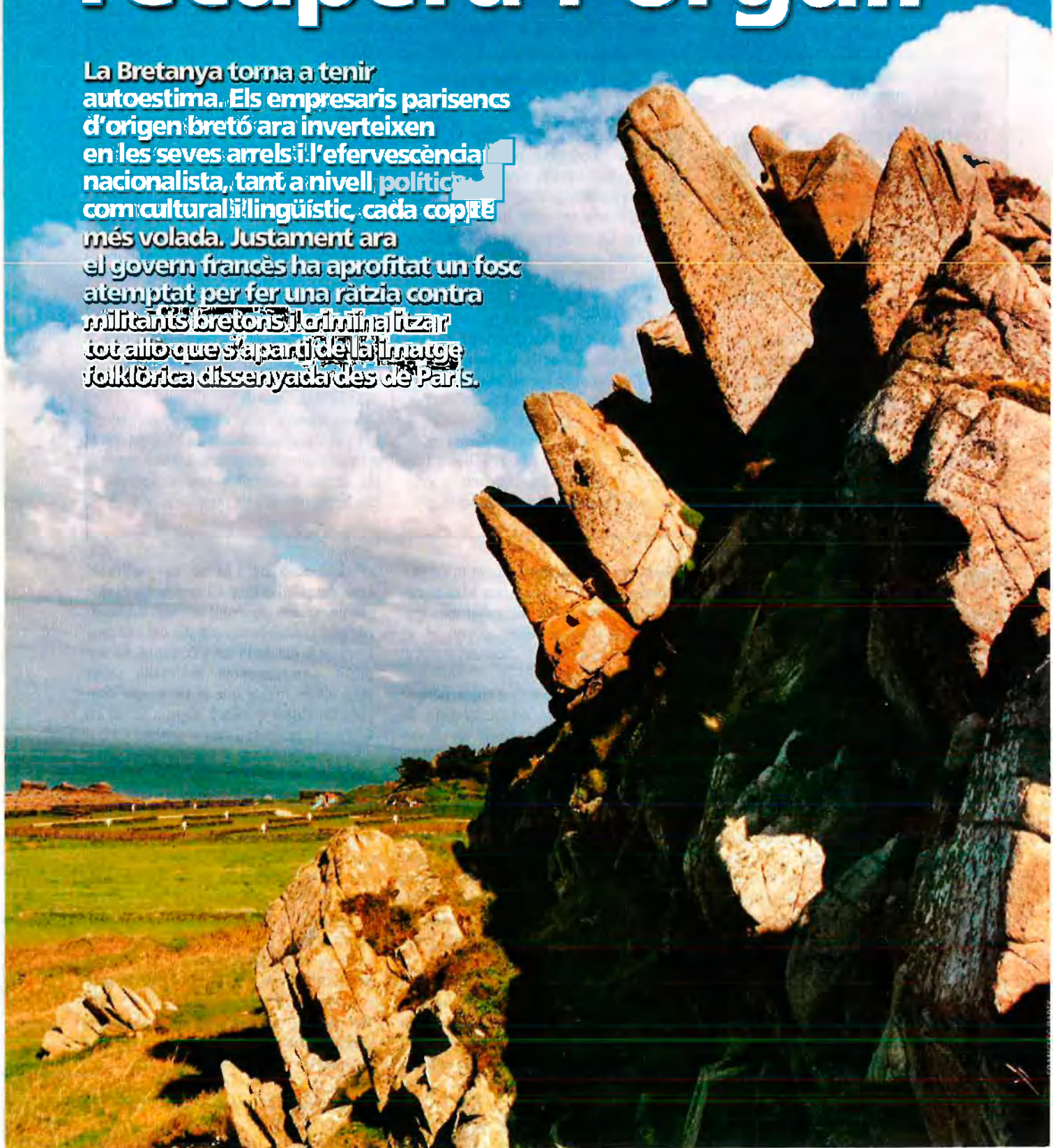

EN PORTADA/ Entre els empresaris d'accent bretó b

La Bretanya recupera l'orgull

La Bretanya torna a tenir autoestima. Els empresaris parisencs d'origen bretó ara inverteixen en les seves arrels i l'efervescència nacionalista, tant a nivell polític com cultural i lingüístic, cada cop és més volada. Justament ara el govern francès ha aprofitat un foc atemptat per fer una ràtzia contra militants bretons i criminalitzar tot allò que s'aparta de la imatge folklòrica dissenyada des de París.

La reconversió miraculosa... amb permís de l'Erika

Després de la Segona Guerra Mundial la Bretanya era un país on quasi la meitat de la població vivia del camp i la pesca. Indústria agroalimentària, turisme, i noves tecnologies, són ara el nou motor d'una terra orgullosa que els seus fills ja no hagin d'anar-se'n a París.

Com tants racons annexionats de l'Hexàgon, la Bretanya va passar mig segle XX morint per la *patrie* en una proporció que doblava la mitjana, rebolcant-se en un complex d'inferioritat difícil de superar i sofrint per la proximitat a la regió parisenca, que li xuclava mà d'obra barata o sumia els vells en l'alcohol. Fragmentat en cinc departaments i dues regions (vegeu el gràfic de la pàgina 22), geògrafs i economistes van radiografiar aquell territori en termes de subdesenvolupament, subindustrialització, colonialisme intern i alienació cultural. La traducció d'aquests tecnicismes científics en terra bretona significava un 45% de població dedicada al sector primari i un 28% al secundari. En un país d'hiverns temperats i estius frescos, ni un terç de la població no s'havia dedicat al sector terciari, sobretot al turisme.

De pagès a empresari. Una societat basada en l'agricultura i la pesca ja podia preveure, els primers anys de coordinació econòmica europea, que la cosa pitjor encara havia d'arribar. Quan el 1947 Jean-François Gravier va publicar *Paris et le désert français*, els agents socials bretons van entendre que la modernització exigia la reconversió i el canvi de model amb l'objectiu immediat de lluitar contra l'emigració i superar l'abandonament de la regió. No sense esclats d'ira, com l'assalt a la prefectura de Montroulez, el tall de línies telefòniques i el bloqueig de la xarxa de ferrocarrils, els pagesos i els pescadors van constatar el

rebuig de l'estat francès, el 1956, a atendre els primers plans de desenvolupament econòmic proposats pel Comitè d'Estudis i Relacions dels Interessos Bretons (CELIB) i van començar a ser conscients que només ells podien aixecar el país. En perspectiva, en uns anys 90 en què els vents bufen en favor de la indústria agroalimentària, es fa difícil d'imaginar com Alexis Gourvennec, un José Bové del seu temps, ha deixat enrere la seva empresa familiar per entrar en el club de les grans fortunes franceses, gràcies sobretot a la creació de Brittany Ferries. Aquesta empresa naviliera, que enllaça la Bretanya, el Regne Unit i Irlanda, és un dels fruits més reeixits d'una economia mixta promoguda a partir de la dècada dels 70 a base de cooperatives i que ara sosté la producció estatal de llet, sidra, tonyi-

na, camembert i derivats del porc. També es podrien trobar en aquest període de reconversió els orígens dels grans noms de les finances franceses amb accent bretó: Yves Rocher (cosmètica), Daniel Roullier (agroquímica), Édouard Leclerc (grans superfícies comercials), Jean-Pierre Le Roch (supermercats Intermarché) i François Pinault (magatzems Printemps, Conforama i FNAC).

Si aquests són els noms del triomf personal, que donen feina a milers de bretons, no és menys veritat que el ciutadà de carrer ha hagut de recórrer al turisme com a taula de salvació. L'anomenat miracle turístic, un sector que ja representa dos terços de l'economia del país, ha arribat en diversos fronts, però tots lligats a la superació de l'autoodi dels bretons i a l'aposta per la redescoberta de ciutats sostenibles, paratges idíl-

Treballs de neteja del petroli vessat des del vaixell Erika. La nit del 12 de desembre de 1999 aquest petrolier va partir-se en dos davant les costes de Bretanya.

EFE

El president de la privatitzada TF1, Patrick Le Lay,

lics per a l'agroturisme i festivals multitudinaris de música celta. Els tresors urbans prenen forma a Brest, Roazhon i Naoned, que es vanten de figurar entre les deu ciutats de l'estat que més escrupolosament respecten el medi, però també de tenir preus moderats en habitatge, taxes de desocupació per sota la mitjana i una activitat cultural de renom. L'agroturisme ha esclatat a la Bretanya amb la imatge de les Pen Ty o petites masies rurals, que volta l'Hexàgon en campanyes publicitàries i que entren a les cases dels parisencs malalts d'autenticitat o dels bretons enyorats de la terra. Tots, parisencs o bretons, també es retroben a mitjan agost al Festival Intercèltic d'An Oriant, que últimament ja congrega trenta mil persones diàries durant deu jornades d'estiu. Aquest àmbit ha tingut una progressió curiosa: si durant la dècada dels 70 no hi havia ni un pub de París que no tingués en cartell el seu grup musical bretó per atendre la clientela de la immigració, durant la dels 80 la professionalització del sector no li va pas servir per entrar a les xarxes de distribució ni assolir vendes significatives. Així, la moda cèltica dels 90 ha agafat en una segona joventut veterans com Alan Stivell i Dan Ar Braz. Els bretons, per fi, donen lliçons de pro-

moció cultural a les altres nacions celtas (Irlanda, Escòcia, Man, Galícia, Astúries, Gal·les i Cornualla), que viuen un renaixement gràcies a la música.

La bomba Erika. La nit del 12 de desembre de l'any passat la desgràcia va tornar a afligir els bretons. El petrolier Erika, del grup francès Totalfina, es va partir en dos i va negar completament les costes del Loira Atlàntic i de Morbihan. Com si la Bretanya no tingués prou maldecaps per a potenciar una indústria en terra ferma respectuosa amb l'ecosistema, la marea negra de l'Erika va ser, en primer lloc, una catàstrofe ornitològica de primera magnitud, amb la mort d'uns 300.000 ocells, que va afectar 61 espècies en perill d'extinció. Malgrat aquestes dades esfereïdores, i quan els dos trossos de vaixell encara emmagatzemen 18.000 tones de fuel, allò que més preocupa els bretons, a les portes de l'estiu, és el buit del turisme. Hotels i restauradors no volen pensar en el precedent negatiu de les vacances de Setmana Santa, amb una caiguda alarmant de turistes, fins al punt que les precaucions apartaven el públic de les platges i molts clubs nàutics eren deserts. Tenint en compte que el costum marca que la clientela principal (parisencs, ale-

manys i holandesos) faci les reserves d'estiu en relació amb les de Pasqua, les promeses de "neteja de platges diària", finançades a cop de taló per François Pinault, semblen del tot insuficients per a mirar d'evitar una temporada catastròfica.

L'aplicació d'un pla de reducció dràstica de despesa militar ara fa quatre anys, que imposà el desmantellament d'una quarta part de tot l'arsenal i el tancament de casernes en puntals de la indústria militar, com ara Gwened, Brest i An Oriant, va ser rebut per les institucions de la regió amb desconcert, perquè es perdia un dels pilars de la seva economia. Els bretons, tanmateix, han sabut superar aquesta adversitat amb recursos i capacitat de reacció sota el paraigua de la innovació tecnològica. En el cas d'An Oriant, terra de recerca, que el segle passat va llançar els primers exemplars de vaixells de vapor, fragates amb hèlix i cuirassats d'acer, la reconversió ha seguit el camí de l'externalització amb la construcció de peces per al TGV i amb l'acolliment dels estudis de la nova TV Breizh en antigues casernes militars. Aplicant-se la pretensiosa màxima "bretó millor que nipó", ja es parla de Roazhon i Lannuon com si fossin la Silicon Valley local, amb uns primers efectes en els salaris, que superen un 20% els sous de regions centrals de l'interior, com ara Plöermel. Amb l'Irisa (institut de recerca informàtica), el centre R+D de France Télécom i Canon-Bretanya (segona en el rànquing francès d'empreses més rendibles del segment), Roazhon es juga totes les cartes en el lideratge de la revolució tecnològica i tempta les grans empreses nord-americanes d'informàtica i telecomunicacions perquè s'estableixin en aquesta punta d'Europa. Una decisió clara per a redreçar la Bretanya seguint el deixant de la nova economia. Les grans fortunes bretones, per la seva banda, ja es preparen per apostar-hi fort.

Albert Balanzà / Martí Crespo